

voor te stellen, en alzoo te verdolen in de Arminiaanse ketterij. En voor dien tweesprong geplaatst, heeft nu de Gereformeerde belijdenis gewijzigd één der beide wegen is te slaan. Voor het goede en schoone buiten de kerk, onder ongelovigen, in de wereld, mochten we het oog niet sluiten. Dit goede was er, en dat moest erkend. En evenmin mocht ook maar iets afgedongen op de volstrekte verdorvenheid der zondige natuur. Doch hierin lag de oplossing van deze schijnbare tegenstrijdigheid, dat er ook buiten de kerk, onder de Heidenen, midden in de wereld, genade werkte, genade niet eeuwig noch tot zaligheid, maar tijdelijk en tot stuiting van het verderf, dat in de zondige school.

„Met ootmoedigheid bekleed.”

Desgelijks gij jongen, zijt den ouden onderdanig, en zijt allen elkander onderdanig; zijt met de ootmoedigheid bekleed; want God wederstaat den hoogvaardigen, maar den nederigen geeft Hij genade. 1 Petrus 5:5.

„Ootmoedigheid” is een kleed der ziel, dat van nature niet in den smaak van zondaren valt. „Zachtmoedigheid” wordt soms nog prijzelijk gevonden, „innemmoedigheid” geldt nog als bijls van staal in het karakter. Maar „ootmoedigheid”, ook wel als „aetmoedigheid” vertolkt, stuit van nature tegen de borst.

Het gewaad der ootmoedigheid aan verdoemding maakt den indruk niet enkel van een slavenkleed, maar van een slavenkleed waar schande aan kleef, omdat, wie het draagt, niet zwichtte voor overmacht en zóó in boeien kwam, maar wilzig zijn handen aanbood, om die boeien te dragen.

Toch was het oordeel dat vroeger over de „ootmoedigheid” geveld werd, nog zeer verschillend van wat men thans hoort.

Ook vroeger was men wel niet ootmoedig en had men aan ootmoedigheid geen lust, maar uit eerbied voor het heilige dorst men haar toch niet verpoederen, vond ze in een vrouw vooral schoon, voor kinderen betamelijk, zeer passend bij wie ondergeschikt was, en maakte men alleen een uitzondering voor zichzelf. Een man, een man in de wereld, een man van hooge positie, een man vooral met macht in de hand, kon niet ootmoedig zijn, en hem mocht men dit gemis aan ootmoet niet toerekenen.

Als het op sterven ging, en de doodsstrijd naderde, dan, ja, werd het gewaad der ootmoedigheid over den stervende gespreid; maar in het rijk en volle leven kon zulk een man van karakter met zoo ragfijn en zoo teeder gewaad niet optreden.

En op die wijze was het, dat men ook in onze Christelijke maatschappij, in naam de ootmoedigheid nog leerde, zich nochtans feitelijk aan den eisch der ootmoedigheid onttrok.

Maar in onze eeuw, vooral in de tweede helft onzer negentiende eeuw, is dit veel erger geworden. De ootmoed, de deemoed, wordt nu openlijk en in beginsel aangevallen, en als de honden-deemoed van het Christendom aan spot en verachting prijs gegeven.

Ootmoedigheid, zoo roept men uit, is den mensch, den man van karakter onwaardig. Hierheid, niet ootmoed, moet ons karakter sieren. En het Christendom, dat op deemoed, en altoos weer deemoed, aandringt, verlaagt ons tot kruipende, ons zelve vernederende, slaafachtige wezens.

Op dien grond bestrijdt men dan ook, niet het gemis aan ootmoed in den veerkrachtigen man, maar juist den eisch tot ootmoedigheid, die van Jezus tot ons uitging, en acht dat de menschheid om verder te komen, allereerst breken moet met een Christelijke religie, die gelijk men dan zegt, ons de ruggegraat knakt, opdat we vooral zeer diep zouden buigen.

Just deze bittere bestrijding van den ootmoed, heeft echter dit goede gehad, dat ze weer alle aandacht gevestigd heeft op het veelzeggende feit, dat Jezus metterdaad zoo rusteloos en zoo onoverbiddelijk op den ootmoed heeft aangedrongen, en dat een Christelijke religie die het kleed der ootmoedigheid mist, met de Evangelien, en met heel de Schrift voor oogen, kwalijk Christelijk kan genoemd worden.

En dit nu was verre van overbodig. Ontkend toch kan niet, dat de Christelijke religie, de Christelijke kerk, de Christelijke predikatie, het Christelijke karakter, de Christelijke levenswijze, de Christelijke levenswijze, waardoor ze zich ook kenmerkten, bijna nimmer herkend werden aan den hoofdtrek der „ootmoedigheid.”

Wel soms een kort vermaan tot deemoed, soms een eeresluit aan de ootmoedigheid uit de verte; maar hart en zin bezielende, vanzelf uitkomende en sterk sprekende „ootmoedigheid”, kan allernietst gezegd worden dat het Christelijk leven en het Christelijk karakter stierde.

Veel hooge herten, veel hooge borsten, veel hooge tonen en hooge stemmen, vooral zoo er persoonlijk iets haperde, of het welbekende, lieve of van zijn hoogheid gekwetst werd.

Maar ootmoedigheid van zin, van hart, in toon en stem, in blik en gelaat, in houding, in wijze van optreden, zeg zelf zoude ge niet aan de waarheid te kort doen, zoo ge die als het gemeene kleed gingt aanzien, waarin wij zelve, en met ons ouz broeders en zusters omwaddelen!

Zelfs was die eer hoogmoedige dan ootmoedige stemming derwijs algemeen, dat we over heel die stukken in de Evangelien, die van den ootmoed handelen, vaak met ongeschikte en onverschrokken consensie heenlezen, als dachten we: „Dat toekeeren van uw linkerwang als men u op de rechterwang slaat, nu ja, dat staat er wel zoo, en dat moet van Jezus lippen wel roerend schoon geklonken hebben, maar dat geldt voor ons zoo niet. Dat is niet om na te komen.”

Zoo was niet enkel de ootmoed schaarsch geworden, maar zelfs de prikkel van den eisch tot ootmoed afgeput.

En daarom was het zoo heilzaam, dat de vijand van Christus zich in zijn woede juist op dien ootmoed wierp.

Nu toch heeft hij juist dien prikkel weer aangescherpt, de ere van Jezus weer in voller licht doen treden, en zijn ze weer meerderen onder Gods kinderen, die onder hartelijk zuchten en smeeken, naar het kleed der ootmoedigheid de zoekende hand uitsteken.

Niet dat ze het alreeds gegrepen hebben, maar of ze het grijpen mochten.

Zijt ge ook van die?

Heeft het ook uw consensie geraakt, dat we

een religie belijden, die, bijna als hoofdtrek in het Christelijk karakter, op nederigen zin, op bescheidenheid, op zachtheid van gemoed, en op ootmoedigheid aandringt, en dat nochtans die schoone zielstrekk zoo weinig in het Christelijk leven en onder Christenen uitkomt?

Kwaamt ge reeds zoover, dat ge ook uzelve hierin beschuldigt, en over uzelve verdrietig zijt geworden?

En kunt, moogt ge roemen, dat de ootmoedigheid u althans weer een begerlijk god werd, een kostelijk sieraad, waarnaar uws zielsverlangen uitgaat? Zijn ze er reeds geweest de oogeblikken, dat ge de ootmoedigheid weer gegrepen hebt, waar hoogmoedigheid u verlokken wilde? En kent ge zoodoende weer de zielservaring, dat ootmoedigheid werkelijk zoet smaakt, die ziel verrijkt en in veerkracht van karakter zeer verre al dat vroeger opstuiven en fier op uzelve zijn, te boven gaat?

Met een stukje over de „lijdzzaamheid” trad ons blad, nu zeventien jaren geleden, in de wereld, en wat we toen schreeven, herhalen we nog: Als er twee zijn, wien de scherpe van het staal door het vleesch gaat, de éne en held op het slagveld, die dapper terugslaat, en de ander een kranke, die zonder bedwelmend te worden, een gevaarlijke operatie ondergaat, oefent dan die laatste, omdat hij niet terugslaat, maar zich gansch stille houdt, soms minder veerkracht?

Als Jezus, toen hij geschilden werd, niet weder-schold, en toen hij een slag op het aangezicht kreeg, zelfs de hand niet dreigend ophief, was dit toen uit zwakheid?

Is een martelaar, die, zonder zich te ver-weren, in den dood gaat, daarom een lafaard? Is zich laten gaan, en uitvaren, en kaakslag met kaakslag beantwoorden, en hoog in toon zijn, bewijs van kracht, en verraadt daarentegen de man die zich inhoudt, die zich bedwingt, die meester van zichzelf blijft, ommacht?

Maar immers, ge gevoelt aanstonds, dat juist het tegendeel waar is. Hoogmoedigheid is kracht van zelfbedwang missen, en alleen ootmoedigheid verraadt werkelijke kracht, kracht der ziel, kracht die niet uit u is, maar van God, de Fontein aller goeden, u toekomt.

Ootmoed is een der schoonste vruchten van de geestelijke praktijk uwer belijdenis.

„Ik geloof, alzo betuigt ge, in God Almachtig, den Schepper des hemels en der aarde,” maar, elieve, doet ge dat waarlijk? Geloof ge, dat Hij, dat eeuwige Wezen, uw God is, en dat gij niets dan een stofje aan de weegschaal, een druppel aan den emmer zijt, en dat ge u geen dierken zoo klein in vergelijking met uzelve kunt denken, of, zelf bij uw God vergeleken, zijt ge nog duizend- en tienduizendmaal nietiger en kleiner?

En is er dan reden, is er oorzaak, voor uw hoogheden? Of zijn ze allemaal in u, creatuur van dien hoogen God, niet eer kortweg belachelijk en zo?

Ge belijdt, dat die hooge God, bij het indenken van wiens hoogheid ge reeds duizelt, alle ding regeert en bestuurt, en dat als Simeï u scheldt, het God was, die tot Simeï zeide: Scheid David; — en zie, alsof er geen God in den hemel bestond, en op aarde alle ding beschikte, vliegt gij op, zoodra men u op de teenen trapt, en ge doet als de hond die bijt in den steen, en niet denkt aan de hand die dien steen wierp.

O, De geestelijke praktijk uwer belijdenis gaat zoo ver en zoo diep.

Ge belijdt toch ook: „In zonde ontvangen en geboren te zijn, in uw schuld verloren, tot alle goed onbekwaam, en in uw beste werken nog met zonde bevelikt en besmet,” — en zie, als het er nu op aankomt, slaat niet de tollenaar op de borst, om naar God om vergiffenis te roepen, maar spitst zich de tong tegen wie iets op u aanmerkt. Bitter meest, soms zelfs giftig.

Uw belijdenis loopt voor God in het gebed. In het Onze Vader, uit, en daarom bidt ge elken dag: „Geef ons ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onzen schuldenaren,” en intusschen vergeeft ge uw schuldenaren niet, en mist dus het zegel van de verzoening van uw eigen schuld; en ge eet wel uw dagelijks brood, maar dat andere dagelijks brood, dat uw ziel in de verzoening door Christus' bloed moet vinden, weert ge van uw ziele af.

En niet maar een, die hierin schuldig staat, maar telkens als weer een broeder u zijn hart oprecht ontsluit, hoort ge ook bij hem diezelfde klachten.

En als het dan nog maar tot een klacht, een aanklacht van u zelve komt. Wie een gapende wonde heeft, en buiten kennis ligt, bloed dood. En alleen wie zijn wonde merkt, en het bloed stelpen wil, is te redden.

O, Als het de zake uws Gods geldt, en ge voor een zaaksgerechtigheid pleit, wees dan dapper, en zie hoe uw Heiland, zie hoe zijn apostelen dan spreken met een hemelsche kracht, van deinen noch van wijken wetend.

Maar als het uw persoon, uw ik, uw naam, en niet den naam des Heeren geldt, betoon dan daarin uw geestelijke kracht, uw meerdere genadegave, den innerlijken rijkdom uwer ziele, niet dat ge het niet weet en er geen pijn van hebt, maar hierin, dat ge zonder een spier op uw gelaat te vertrekken, uw hand boven deze brandende kaars houdt, en alzo uw recht, uw ziele, uw Christelijk recht bewijst, om het kleed der ootmoedigheid voor Gods oog en der menschen oog te mogen dragen.

Want vergeet het niet, het kleed der ootmoedigheid is een gewaad der ere.

Het kleed waarin uw Heiland gezien is, en daarom alle aardse kleed der ere in waanlij te boven gaande.

Amsterdam, 30 Aug. 1895.

Ter gedachtenisse.

Al komen we achteraan in den stoet, toch treden ook wij toe bij het graf van onzen lieven broeder Ploos van Amstel, en spreke ook de Heerant een woord ter zijner gedachtenisse.

Onze broeder Ploos stond in een zeer klein dorpje, dat onder de gemeenten onzes lands nauwelijks meetelt, en toch was hij een man die aan gansch Nederland toebehoorde, en van wien men in alle streken onzes lands met liefde en ingenomenheid sprak.

Dit dankte hij ongetwijfeld ook aan zijn kloekke belijdenis, maar toch meer nog aan het Christelijk-populaire in zijn karakter en in heel zijn optreden.

Hij is heel het land doorgetrokken, en heeft in tal van plaatsen gesproken, en altijd was zijn woord, niet in hooger, maar in gemoedlijken zin, welsprekend.

Hij stelde geen kunstig ineengezette predikatie op, maar sprak ongekunsteld taal die hem uit het hart vloeide, een taal die om dat hij van het volk was en het volk in zijn nooden en zijn worstelingen kende, bij dat volk ingang vond.

Men moest naar hem luisteren. Hij boeide u in dien goeden zin, dat hij u bond met zijn woord en door dat woord u meenam.

Er gloeide in zijn woord liefde. Niet liefde in gemaakten of aangeprekenen zin, maar liefde voor zijn Heiland, liefde voor zijn God, en daarom, als uitloesel van die hoogste liefde, liefde voor Gods volk, liefde voor de menschen die hij voor zich zag, en liefde voor hun zielen.

Men dacht nooit: Is het nog niet uit? maar deinde steeds met innerlijke genieting met op de golving van zijn gevoelv, met warmte uitgesproken, de consensie rakend, de ere van zijn God bedoelend woord.

De kracht van taal was zijn fort niet. Sober en kernachtig in zijn woord was hij evenmin. Maar er trilde iets van zijn eigen ziel, van zijn warm gemoed, van zijn eigen zielsworsteling voor zijn God in.

Dit gaf hem reeds op jonger jaren een mannelijke rijpheid; in den mannelijken leeftijd iets vaderlijks in toon en optreden; iets waar de vroeger vergrijzing van zijn hoofd toe bijdroeg.

Hij is niet oud geworden, onze lieve Ploos. Hij scheelde slechts één jaar in leeftijd met hem die dit schrijft. En toch was „Vader Ploos” bijna de staande term geworden, waarmee men hem in de onderlinge gesprekken inleidde.

Men ging allicht iets te ver, toen men hem een „provinciaal kerkvader” noemde. Een kerkvader is een scheppend, door God met heilig genie toegerust man, die nieuwe gangen voor de belijdenis der waarheid opent. En daarvan was in Ploos geen schijn zelfs aanwezig. Maar een vaderlijke verschijning op kerkelijke gebied, ja, dat was hij in zijn leven, dat is hij nog stervend door zijn woord aan de kerken en aan zijn landgenooten gebleven. Dat was hij voor Friesland niet alleen, maar ook voor Groningen en heel het Noorden, en wij in het midden des lands hebben hem niet anders gekend.

En toch, hoe zachmoedig en vaderlijk ook van aard en aanleg, diezelfde lieve Ploos, was een even onvervaard en dapper strijder, die, waar het de ere van God en zijn waarheid gold, geen mensch ontrug, geen ingebeelde hoogheden spaarde, en steeds vooraan in de gelederen stond, waar het den strijd gold voor de rechten en vrijheden van Christus' kerk.

Dan kon hij optreden als een Boiaerges, als een „zoon des donders,” als een held, die het desnoods alleen tegen allen opnam, en niet vroeg, of anderen soms knaoper en handiger waren, maar die wist, dat men het niet licht van hem won in liefde voor zijn Heere.

Zoo kon hij staan, omdat hij was zooals hij sprak, en sprak zooals hij was. Niet zelden zich blootgevend, maar altoos ernstig in zijn bedoelen, oprecht in zijn aanval, dapper door dien moed, waarvan de Schrift zegt: „De rechtvaardige is moedig als een leeuw.”

Zelfs mag gezegd, dat Ploos van Amstel in die dagen van harden, onafgebroken strijd, de schoonste periode zijns levens gekend heeft.

Sprak Spurgeon van truffel en waard, zoo stont ieder toe, dat de arbeid met de truffel, bij het stille weer opbouwen van de afgebrokkelde muren, minder met zijn vurigen aard strookte, dan het opgaan met Israël, als het uitrook uit zijn tenten.

Zoo was het met hem, zoo is het met ons allen. De arbeid, waartoe de Heere ons roept, in de jaren dat ons karakter zich vormt, leent ons een vasten plooi, dien we moeilijk weer uittreken.

Niet de kalme der vlietende wateren, maar de hooggaande zee was zijn element. Dan schitterde zijn oog, dan werd zijn kracht verduddeld, dan spatt'en er vonken uit zijn woord.

Slechts in één ding was hij ook bij het opbouwen een ons van God gegeven kracht. Het was toen het op de vereeniging aanging met de broeders die zichzelve vroeger hadden vrijgemaakt.

Toen wist Ploos van geen bezwaren. Voor den gloed van zijn minnend hart smolten ze alle weg. En in breeder en in enger kring is hij het toen geweest, die de broeders in hun gemoed verwonnen en tot eenheid uitgedreven heeft.

Zelfs bij zijn sterven was dit voelbaar. Men spreekt van A en B, maar bij het graf van onzen Ploos zoo A zich geschaamd hebben en B schaamrood zijn geworden, indien men op zijn graf niet werkelijk als één had beleiden en één had gevoeld.

En zoo is ook deze trouwe dienstkrant des Heeren weer van ons gegaan. Ingegaan, naar elks liefde getuigt, in de eeuwige vreugde. Hem zoekend, Hem bedoelend, aan Hem zich overgevend, dien hij als zijn God gemed, boven alle creatuur geëerd, en in al zijn arbeid gediend had.

Ook in ons hart laat hij een plaats van broederlijke verdelheid ledig, want onder de ouden in jaren waren er weinigen, in wier sympathie en hartelijke genegenheid we ons zoo vaak verkwikken en verblijden mochten.

En zoo roept de Heere onze God almeer de ouden uit ons midden weg, en wordt de last al zwaarder die op de jongeren wordt afgewenteld.

Voor ons ouden van jaren een roepstem, dat ook ons einde naderende is.

Voor de jongeren van jaren een stem der bemoeidiging, waar een man heenging die reeds in zijn jongere levensjaren zulk een kracht ter bekeering en ter waarschuwing voor de slapende kerken van zich deed uitgaan.

Leeken en Vakmannen.

I.

In de ruste der zomermaanden is binnen onzen kring de niet onbelangrijke vraag opgeworpen, of een Commissie van enquête, gelijk op *Seinpost* benoemd werd, al dan niet uit specialiteiten moest zijn saamgesteld. Concreet genomen: of zulk een Commissie waar het juridisch onderwijs gold, al dan niet moest zijn saamgesteld uit juristen.

De voorstellers der Commissie waren blijkbaar van oordeel, dat dit niet alzo zijn moest. Op de vergadering in *Seinpost* pleitte niemand voor een tegenovergesteld gevoelen. De vergadering zelve ging met de voorstellers mede.

Later echter zijn bedenkingen tegen dit gevoelen ingebracht, en vond het denkbeeld, om zulk een Commissie uit specialiteiten saam te stellen een ernstig pleitbezorger.

Dit nu noopt ons, deze uiterst belangrijke vraag ook onzerzijds onder de oogen te zien, overmits deze specialiteiten-quaestie telkens, op allerlei gebied, weer opduikt, de geesten verwart, en het leven uit zijn natuurlijke voegen wrikt.

Natuurlijk blijven we daarbij geheel op neutraal terrein. Met het gedrag van *Seinpost* laat deze bespreking zich niet in.

Zelfs komt het ons voor, dat de verdere bespreking van de quaestie-Lohman in zake de Vrije Universiteit, juist wijl er een Commissie van onderzoek benoemd is, thans behoort te rusten.

Waar onder belijders van den Heere verschil van inzicht ontstaat, kan dit verzet ten plicht maken; maar steeds moet daarbij uitkomen, dat deze noodzakelijkheid ons leidt is, en dat we niets liever doen, dan ons weer in het stilzwijgen terugtrekken, zoodra de stand der quaestie dit veroorlooft.

Dit nu is hier het geval.

Het feit dat er zekere divergentie ontstaat was in de opvatting van het te geven onderwijs, is niet gesmeerd. Dit feit zal tot oplossing gebracht worden. Maar juist wijl het thans in de handen van aangewezen personen is overgegaan, kan, dunkt ons, de pers zich voorhands, en in afwachting van die oplossing terugtrekken.

Iets waar te meer aanleiding toe bestaat, daar elke Commissie van dien aard ook beproeven kan, en o. i. zelfs moet, om wat divergeerde, in het rechte spoor terug te leiden, en alzo de oorzaak zelve der bezorgdheid weg te nemen.

Hierin nu zou zulk een Commissie bemoeilijkt worden, indien het publiek debat voortging. Voor zulk een vrucht van haar arbeid is ontspanning der geesten en rustiger atmosfeer onmisbaar vereischte.

Geheel hierbuiten echter staat de quaestie waarover dit artikel handelt, de vraag namelijk, of geheel in het algemeen genomen, een Commissie als in Art. 11 bedoeld is, al dan niet uit specialiteiten moet zijn saamgesteld.

Wij zouden dit een ramp achten.

Maar anderen zijn er, die nog steeds dit monopolie voor de specialiteiten opvorderen.

En daarom loont het de moeite, en is het van niet gering belang, dat deze gewichtige quaestie, geheel op zich zelf, onder de oogen worde gezien.

Men weet wat onder specialiteiten verstaan wordt.

Wie voor het specialiteiten-stelsel opkomt, gaat uit van de stelling, dat waar het geneeskundige vraagstukken geldt alleen artsen, waar het theologische punten raakt alleen dominees, waar letterkundige quaesties in het spel zijn, alleen doctoren in de letteren, en zoo ook waar het rechtsgeleerd onderwijs aan de orde komt, alleen rechtsgeleerden tot oordeelen bevoegd zijn.

Zooda's vroeger het stelsel gold, dat men alleen door mannen van zijn eigen stand in vierschaar kon geoordeeld worden, zoo ook houden de pleitbezorgers van het specialiteitenstelsel staande, dat alleen zij, die met ons tot denzelfden geleerden stand behooren, in staat en bevoegd zijn onderzoek te doen naar de wijze waarop we ons ambt waarnemen.

Specialiteiten de alleen tot onderzoek en oordeel gerechtigden, voor een ieder in zijn vak.

En dit privilege der specialiteiten als zulk een natuurlijk monopolie opgevat, dat er blaam kleef aan een iegelijk, die geen vakman, zich desniettemin tot het zitting nemen in zulk een Commissie vinden laat.

Ja, zoo diep zit dit gevoelen er in, dat men acht reeds met het uitspreken van zijn gevoelen gewonnen spel te hebben, en met een enkele, half spottende vraag, zijn tegenstander tot zwijgen te hebben gebracht.

Of liever nog, men acht zich op dit standpunt zoo sterk, dat men zelfs de mogelijkheid uitluit, als kon een tegenovergesteld gevoelen in iemand met gezonde zinnen opkomen.

Wie een oogenblik anders handelende dacht niet na, handelende in overhaasting en vergiste zich, en het bloote opmerken van zijn vergissing, zal reeds genoeg en te over zijn, om hem aanstonds die vergissing te doen herstellen.

En toegestemd moet dan ook, dat dit specialiteiten-denkebeeld, bij den eersten oogopslag, zoo natuurlijk schijnt en zich zoo van zelf aanbeveelt, dat het zelfs vreemd zou zijn, indien het niet, bij elk voorkomend geval, dezen of genen in het gemoed greep.

Al is het dan ook, dat wij dit specialiteiten-stelsel gaan uitkleeden, toch kunnen we ons uitmennend voorstellen, dat het dezen of genen eken oogenblik zelfs in de consensie bond, en dat wie sprak, dit deed plichtshalve en uit oprechte overtuiging.

En nu ons oordeel over de quaestie.

Keuring van publieke vrouwen, zoo vermeet gij u te schrijven, is niet de beste wijze om de voortplanting van de syphilis te bestrijden!

„Ei zoo, wat spreekt gij, leel! gij, prediker van het Evangelie, gij, vrouw van deftigen huize zelfs, over dit medische vraagstuk mede!”

„Syphilis is een booze ziekte. Ook die ziekte te bestrijden is het ambt van ons, geneeskundigen. Aan ons als medici komt hier het onderzoek, aan ons als deskundigen, het oordeel toe.”

„Gij, leeken, weet er niets van. Maar zwijgt er dan ook over en houdt er u buiten. Wij, mannen van het vak, wij, ten deze de ge-roepen specialiteiten, zullen beslissen.”

Dit zeggen is geen fictie.

Zoo is er gesproken, en wordt er nog in medische kringen gesproken. Maar natuurlijk, de bestrijders der reglementering storen er zich niet aan en de medici verliezen.

Of ook: „Tegen vaccinatie!” roept ge. Ge richt er zelfs een bond tegen op. Ge getuigt, ge schrijft er tegen. Denk slechts aan Keuchenius voortgoen. Zelfs in het medische der quaestie verdiept ge u tot op zekere hoogte. Ge leest wat de één en ge leest wat de ander schrijft, en vormt u een oordeel. En ten leste komt heel een stapel verzoekschriften bij de Eerste Kamer in.

En ook hier weer komt het tot botsing tusschen de als leeken onmondig verklaarden, en de vakmannen uit den medischen kring.

Domme aanmatiging heet het in u, dat gij u vermeent over zulk een medisch vraagstuk een opinie te hebben, laat staan een oordeel te vellen. Zik, de heeren medici, hebben ook dit vraagstuk uitgemakt, en waar zij als specialiteiten spraken, hebt gij het hoofd te buigen.

U, als leeken in het vak, komt noch recht van onderzoek noch recht van oordeel toe. Een derde geval.

Een protest gaat van u uit tegen de onheilige vrucht van ons bedorven tooneel een protest zelfs tegen de sensueel-naturalistische allures van schilderkunst en literatuur, voor een deel ook tegen de addelingen der toonkunst.

En, hoor, „Schoonmaker, bij uw leest!” klinkt het wild geroep uit den kring der geërgerde kunstenaars u tegen. Uw pogen zelfs bespot men. Ge wordt gehoord en uitgelachen.

„Wat weet gij, plompe, aan kunstzin gespeende leek, van wat als eisch in de hoogere sferen der kunst zal gelden!”

„Daar zijn wij de mannen voor. Op dit erf komt ons het zeggenschap toe, en zoo dikwijls ge u vermeent nochtans ongeroepen mee te spreken, zullen we in oud-Romeinschen toon heet: „Odi profanum vulgus et arceo”, d. i.: „Weg gij oningewijden!” u op den drempel van onzen heiligen kunsttempel, toeroepen.”

Zooda's aan sommige meer Heidendische dan Christelijke Universiteiten, de student elc burger die niet studeerde voor ploert schold, of de lieflijke namen van „Philistijn” en „Spiesburger” voor hem gereed hield, zoo ook trillen deze mannen der kunst van verontwaardiging, als een niet-kunstman het waagt over wat der kunst is een bescheiden woord mede te spreken.

Toch levert de historie nog ernstiger waarschuwing tegen heel deze pretentie van den vakman, tegen deze alleeneerschappij, deze despotie en dit monopolie, van de specialiteiten.

De arts wijst u als leeken terug, de mannen der kunst noemen zichzelf priesters en koorknopen.

Reeds die woordenkeus, reeds de keuze dezer namen, zegt u op welk terrein deze ongeestelijke aanmatiging der mannen van het vak het scherpt, het grievendst, het meest principieel uitkomt.

Leeken... dat heeft elke hiërarchie van de kinderen Gods gemaakt. Leeken heeft de hiërarchie van alle gadinge der verlost des Heeren gedoemd. Leeken zijn de geloovigen. En die leeken weten niets en kennen niets. In het misbruikte symbool van het schaap is hun blind-volgend wezen geteeld.

Dit het weet, is ook in Christus' kerk alleen de man van het vak, bij Rome de priester, en bij ons, in onze Protestantsche kerken, de dominee.

En geen wonder.

Immers, de dominee heeft gestudeerd, de dominee kent Hebreeuwsch en Grieksch, de dominee heeft allerlei diepzinnige boeken gelezen.

Of Jesaja echt is en Johannes echt is, hoe wou een leek daarover meespreken kunnen! De kerkelijke idioot die geen academie bezocht, geen letter Grieksch ooit las, noch weet hoe een Hebreeuwschen Bijbel goed voor zich te leggen!

En die leeken zouden oordeelen over hem, den geleerden man van het vak, over hem, die in de theologie specialiteit is!

Niet te dulden aanmatiging!

De man die op den kansel staat weet het, en die goede mannen en vrouwen, die onder den kansel zitten, hebben geen woord in te brengen.

Hij is er om hem in en voor te lichten, niet zij om hem aanmerkingen te maken.

En als er klacht rijst, ea er moet onderzoek en oordeel volgen, goed, laat dan een paar leeken er desnoods als „stomme onderlingen” bij zitten, maar dan moeten het dominees zijn, die over dominees zullen oordeelen.

Een iegelijk alleen aan zijn standgenooten onderworpen.

Het specialiteiten-monopolie, de despotie der vakmannen ook hier.

In Roomsche landen, en ook in Luther-sche kerken, is dit zelfs het kerkrechtelijk geijkte stelsel.

Daar hebben de leeken niets te zeggen. Daar zijn de onderlingen stomme bijlitters.

Alleen in de Gereformeerde kerken, is dank zij Calvijns energie en a Lasco's kloekheid, zoo stuitend clericalisme uitgebannen.

Op Gereformeerd erf spreekt ook de geloovige mede. Er zijn oogenblikken, waarin

een bou-
zeggen
dan al
daad de
knecht
En w
komen,
de domi
weer he
loovigen
ouderling
Maar
dien ban
De ge
gen voel
toen is
de specie
vok in
onder de
van Ch

Ger

Niet e
maar „D
Gereform
Van d
ging, vo
we niets
jammerd
min nade
„Geen
roepen,
de verlor
het Evat
tus, en
dat ge ze
Toch
geen oog
stond to
tegenwa
Heere Je
het Woo
Het is
u een be
ken, wa
zijn, ja, w
brand-e
Of wa
kent gij
het, zoo
En hoe z
bediening
er dat l
er niet te
Daaron
dacht, zo
zeggend.

Grif ge
hart zelf
al is het
neem ik
maar ne
heel uw
En zoo
het hart
tot de g
gemeente
en niet
het hart.

gij, pre-
vrouw van
licke vraag-
ok die ziekte
ons, genees-
i komt hier
undigen, het

Maar zwijgt
buiten. Wij,
deze de ge-
issen."

dt er nog in
Maar nauwer
eering storen
verliezen.

roep ge-
gen op. Ge
leuk slechts
is in het mo-
ge één en ge-
vormt u een
el een stapel
kamer in.

nt noch recht
oordeel toe.

tegen de ou-
ren tooncl
sueel-natur-
unst en lite-
gen de afdo-

j uw leest!
en kring der
U pogen
gehoond en

aan kunstzin
eisch in de
elden!
oor. Op dit
toe, en zoo
ongeroepen
oud-Romein-
um vulgus et
gewijden!" u
aligen kunst-

adensche dan
udent elk bur-
st schold, of
i" en "Spies-
eld, zoo ook
i van veront-
an het waagt
eiden woord

og ernstiger
pretentie van
heerschappij,
olie, van de

rug, de man-
ven priesters

eds de keuze
terrein deze
mannen van
tevendst, het

ierarchie van
en heeft de
verlosten des
a de geloof-
niet en ken-
symbool van
id wezen ge-

hristus' kerk
ij Rome de
rotestantsche

estudeerd, de
Grieksche,
nige boeken

ht is, hoe wou
kunnen! De
mie bezocht,
och weet hoe
d voor zich

deelen over
het vak, over
aliteit is!

el staat weet
en vrouwen,
hebben geen

er te lichten,
te maken,
onderzoek

dan een paar
het ouderlin-
het dominees
oordeelen,
andgenooten

de despotie
k in Luther-
kerkrechtelijk

te zeggen,
ne bijzitter-
kerken, is
asco's kloek-
uitgebannen,
ook de ge-
ken, waarin

een boerenknecht uit de volheid des harten
zeggen zal: »Gij maakt mij, o Heere, wijzer
dan al mijn leermeesters! En dat metter-
daad de dominee het mis, en die boeren-
knecht gelijk heeft.

En wel is er daarna een boze tijd ge-
komen, dat onder de Synodale Hierarchie
de dominees, vooral de Moderne dominees
weer heel de kerk in hadden, en de ge-
loovigen zich niet roeren mochten, en de
ouderlingen er voor stommethet bij zaten.

Maar het beginsel brak toch ten leste
dien ban weer.

De geloovigen riepen weer, de ouderlin-
gen voelden hun tong weer los worden, En
toen is niet door de vakmannen, niet door
de specialiteiten, maar juist door 'getrouwe
volk in de gemeente, en door de getrouwen
onder de ouderlingen en diakenen de kerk
van Christus weer vrijgemaakt en gered.

Gereformeerde prediking.

TWEEDE REEKS.

I.

Niet dusgenaamde »Evangelieprediking»
maar »Dienst des Woords» moet het in de
Gereformeerde kerken zijn.

Van die slotom, waartoe onze overleg-
ging, voor nu zeven weken kwam, nemen
we niets terug, al voorzien we klaarkijk, wat
jammerklacht tegen zulk een uitspraak onder
min nadenkenden zal uitgaan.

»Geen Evangelieprediking,» zoo zal men
roepen, »maar is er dan iets anders waardoor
de verlorenen zal kan zalig worden, dan door
het Evangelie van onzen Heere Jezus Chris-
tus, en wordt ge nu reeds zoo vermetel,
dat ge zelfs de prediking van dat Evangelie
durft tegenstaan!»

Toch verschrinkt ons deze tegenwerping
geen oogenblik, omdat wie zoo roept ter-
stond tot zwijgen gebracht wordt door de
tegenvraag: Of het Evangelie van onzen
Heere Jezus Christus dan misschien niet tot
het Woord behoort.

Het is immers de ongerijmdheid zelve,
u een bediening van heel het Woord te den-
ken, waarin dat Evangelie niet zou besloten
zijn, ja, waarvan dat Evangelie niet het kern-
brand- en middelpunt zou uitmaken.

Of waaruit anders dan uit dat Woord
kent gij dan uw Evangelie? Waar vindt ge
het, zoo ge het niet in het Woord vindt?
En hoe zou er dan een gestadige, geregelde
bediening van het Woord kunnen zijn, dat
er dat Evangelie niet in besloten was, en
er niet telkens van uitstraalde?

Daarom is uw tegenwerping zoo ondoor-
dacht, zoo zichzelf weersprekend en niets
zeggend.

Grif gevea we toe dat het Evangelie het
hart zelf van heel het Woord is, maar
al is het mij om uw hart te doen, daarom
neem ik toch u het hart niet uit den boezem,
maar neem u met uw hart, zoals ge in
heel uw persoonlijkheid, levend voor mij staat.

En zoo nu ook moet uit het Woord niet
het hart uitgenomen, om het Evangelie alleen
tot de gemeente te brengen, maar wat de
gemeente ontvangen moet is heel dat Woord,
en niet alleen datgene wat in dat Woord
het hart, het alles bezielende Evangelie is.

Het is dus niet zoo, dat gij het Evangelie
woudt prediken, en wij het Woord zonder
dat Evangelie.

Maar de zaak is, dat gij u tot dat Evan-
gelie bepaalt; al wat bij dat Evangelie hoort
liggen laat; en wat in het Woord om dat
Evangelie schittert, verwaarloost: — terwijl
de Gereformeerde prediker dat Evangelie in
het Woord, in al zijn volheid en rijkdom
neemt, met al wat God zelf er organisch
mee heeft saamgevoegd!

Voor u is dat »Evangelie alleen» de pit,
die ge overhoudt, en al het overige de bolster
dien ge wegwerpt, wij daarentegen nemen
de vrucht des Woords, gelijk God ons die
geboden heeft, pit en sap en organisch
weefsel.

Toch moet deze zaak nog dieper ge-
gevat.

Er is toch wel terdege een terrein,
waarop alleen Evangelieprediking thuis hoort,
en Dienst des Woords in volten zin onge-
rijmd zou zijn.

Als ge namelijk als zending onder Hei-
denen, Joden, Mahomedanen of ongeloo-
vigen optreedt, om waar Christus niet ge-
kend wordt, voor het eerst de kennis van
dien Christus te brengen, dan zou breder
dienst van het volle Woord u uw doel doen
missen, en hebt ge, naar het apostolisch
voorbeeld, alleen de eerste beginselen te
verklonden, den Christus te openbaren en
zijn Evangelie aan te bieden.

Dan hebt ge te doen met personen die
nog niet eens kinderleken in het geloof, laat
staan volmaakt in het geloof zijn, maar
met vreemden, die nog vervreemd zijn en van
verre staan, en het geklank des Konings
nog niet kennen.

Dan komt in engeren en eigenlijken zin
»Evangelieverkondiging» te pas. De eerste
openbaring aan verlorenen van het bloed der
verzoening en de kracht van Christus' kruis.

Dan ware elke dieper gaande of breder
zich uitstrekkende prediking voorbarig, on-
tijdig, ongeschikt. Dan moet niet heel het
Woord, maar uit dat Woord alleen het
Evangelie hun aangezegd worden, en op
grond van dat Evangelie de eerste roepstem
tot bekeering uitgaan.

Maar heel anders komt de zaak te staan,
als de geloovigen saamkomen, en er een »ver-
gadering van de geloovigen» gehouden wordt,
van »de geloovigen» met hun »gedoopte kin-
deren», het zaad der kerk; — en indien in
dezen kring, van wie Jezus kennen en belijden,
Christus' dienaar optreedt, om in den naam
van zijn Koning de onderdanen van dien
Koning aan te spreken.

Is alle »Evangelieprediking» het voeren
van onderdanen en krijgs-knechten, hier in
de vergadering der geloovigen, verklaard
een legelijk dat Christus de Heere, de Ko-

nig van zijn volk is, en wie niet met hart
en ziel belijdt, een onderdaan van dien Koning
te wezen, hoort in de vergadering der ge-
loovigen niet thuis.

Die daar saamkomen kennen de roepstem
des Evangelies, ze weten van de belijdenis
des kruises, ze hebben van jongs af de din-
gen des Koninkrijks gehoord.

De eerste beginselen zijn hun niet vreemd
meer. Het A B C der kennis is hun reeds
voorlang aangebracht. Ge kunt hun het
Evangelie niet meer als een nieuwwijn, als
een dusver onbekende zaak, komen aankon-
digen, eenvoudig wij het hun reeds van der
jeugd af is aangezegd.

Ge vermoet dan ook, ge mat af, en mist
uw doel, zoo ge desniettemin u aanstelt, als
hadt ge met menschen te doen, die nog
pas de eerste beginselen vernemen moesten.

Dat wekt een gevoel van verzadiging,
dat maakt het heilige gemeen, en brengt
tweege, dat de prediking over de hooffden
heengaet, en in het hart niet kan indringen.

Neen, wat die verzamelde schare, wat
die vergadering der geloovigen in den loop
van uw dienst van u ontvangen moet, is
de ontvouwung van heel het heilgeheim
in al zijn breedte en diepte, en lengte en
hoogte, zoals het, heel de Schrift door, in
al die boeken, in al die breede kapitelen,
voor u ligt.

In die Schrift welft het heilgeheim, in welks
salen en gangen ze moeten worden inge-
leid.

Daarin moet ge dus thuis zijn.

Daarvan moet ge de heerlijkheid aan hen
verklaren en uitleggen.

Niet enkel het altaar der verzoening
moeten ze kennen, maar heel Jeruzalem, niet
al zijn voorburchen en torens en toren-
spitsen.

En zoo eerst moet, te midden van dat
alles dat altaar der verzoening voor hen
gaan schitteren in een rijkdom en weelde,
waarvan eerst de helft hun niet was aan-
gezegd.

Een portret, uit zijn lijst genomen, ver-
liest zoo veel in waarde.

John Knox.

Het was een schoone gedachte van Dr.
Kromsigt, Bedenaar des Woords bij de
Hervormden te Scherpenisse, studie te ma-
ken van het leven en de beteekenis van
John Knox, wiens nagedachtenis heel
Schotland als die van een man Gods in den
volsten zin van het woord vereeren blijft.

De vrucht zijner studie heeft Dr. Krom-
sigt thans publiek gemaakt in een lijvig
boekje, bijna vierhonderd bladzijden groot,
dat hij Ten Bokkel Huinink te Utrecht het
licht zag.

Schepper van Knox' biographie werd Dr.
Kromsigt door deze studie niet. Die ere
verblijft aan M'Crie, en alle volgende bio-
grafen zullen weinig meer kunnen doen,
dan hem navolgen, op enkele punten hem
aanvullen, en elk van zijn eigen standpunt
zeker eigenaardig licht doen vallen op het
beeld van den man, wiens woord heel een
nationaal leven drie eeuwen lang bezielde
heeft.

Toch wane daarom niemand dat de studie
van Dr. Kromsigt weinig anders deed, dan
in vrije omwerking ons M'Crie's arbeid in
eigen taal vertolken.

Integendeel Dr. Kromsigt heeft Knox ge-
lezen, geheel zijn verschijning bestudeerd,
en hem in dat eigenaardig licht voor ons
gesteld, dat voor ons in onze verhouding
tot Schotland van belang is.

De zaak is namelijk deze, dat Knox wel
in het algemeen de Gereformeerde beginselen
beleid, in Calvijn's voetspoor trad, en
in zooverre onder de Gereformeerde hervor-
mers kan en moet gerekend worden, maar
dat hij toch op meer dan één punt van de
Calvinistische lijn afweek en er dat eigen-
aardig stempel op drukte, dat ons in de
geheele levensuiting van het Engelsche en
Schotsche volk altijd weer treft.

De Anglo-Saxische geest is de geest van
de daad, minder van het zinnen en peuzen,
weinig van het gevoel, en nog minder van
het diepe doordenken.

Vandaar dat op Engelschen of Schot-
schen bodem heel het religieuze leven
steeds een eenigszins wettisch karakter zal
dragen, en minder de individuele fijne
uiting dan het gemeenschappelijke in de
actie op het oog heeft.

Wie thans nog opmerkt hoe krachtig in
Schotland »the Christian Works» bloeien,
en hoe zwak daarentegen Schotland op het
gebied van de belijdenis en de mystiek des
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

Knox nu was zelf een Schot, werkte en
leefde onder en voor de Schotten, en hier-
aan is het toe te schrijven, dat de Gere-
formeerde belijdenis, de Gereformeerde ker-
kenordening en de Gereformeerde levens-
wereldbeschouwing, door Knox in meer
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

Knox nu was zelf een Schot, werkte en
leefde onder en voor de Schotten, en hier-
aan is het toe te schrijven, dat de Gere-
formeerde belijdenis, de Gereformeerde ker-
kenordening en de Gereformeerde levens-
wereldbeschouwing, door Knox in meer
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

Knox nu was zelf een Schot, werkte en
leefde onder en voor de Schotten, en hier-
aan is het toe te schrijven, dat de Gere-
formeerde belijdenis, de Gereformeerde ker-
kenordening en de Gereformeerde levens-
wereldbeschouwing, door Knox in meer
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

Knox nu was zelf een Schot, werkte en
leefde onder en voor de Schotten, en hier-
aan is het toe te schrijven, dat de Gere-
formeerde belijdenis, de Gereformeerde ker-
kenordening en de Gereformeerde levens-
wereldbeschouwing, door Knox in meer
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

Knox nu was zelf een Schot, werkte en
leefde onder en voor de Schotten, en hier-
aan is het toe te schrijven, dat de Gere-
formeerde belijdenis, de Gereformeerde ker-
kenordening en de Gereformeerde levens-
wereldbeschouwing, door Knox in meer
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

Knox nu was zelf een Schot, werkte en
leefde onder en voor de Schotten, en hier-
aan is het toe te schrijven, dat de Gere-
formeerde belijdenis, de Gereformeerde ker-
kenordening en de Gereformeerde levens-
wereldbeschouwing, door Knox in meer
geloofs staat, ziet terstond hoe de hoofd-
trek van het Schotsche karakter nog is,
wat hij was in Knox' dagen.

van het Calvinisme, maar anders ging het
in Schotland niet, en, man van de praktijk,
heeft hij zijn belijdenis toen naar de nood-
den der praktijk gevormd.

Met dit praktisch-wettisch karakter der
Schotsche Reformatie hing samen, dat het
zich meer aan het Oude dan aan het Nieuwe
Testament aansloot, en met name het on-
derscheid tusschen de nationale kerk des
Oude Verbonds en de oecumenische kerk
des Nieuwen Verbonds voorbijzag.

Voor ons nu is dit feit daarom van zoo
aanmerkelijk belang, omdat in later jaren
zoo vele geschriften ook van Schotsche god-
geleerden, die in Knox' geest schreven,
hier te lande vertaald en verspreid zijn.

Ongeveert zijn daardoor vele der bescho-
wingen, die tegen onze eigen belijdenis
en tegen den louteren geest van het Calvinisme
ingaan, onder het vrome volk gekomen, en
nu nog stuit men op maatschappelijk, ker-
kelijk en staatkundig gebied niet zelden op
voorstellingen ten onzent, die meer aan
Knox dan aan Calvijn doen denken.

In verband hiermee was het een geluk-
lijke gedachte van Dr. Kromsigt, Knox
bovenal in zijn onderscheiding van Calvijn
te teekenen, en juist uit dit oogpunt heeft
deze biographie voor ons beteekenis.

Nog hooger waardig zou ze voor ons be-
zitten, zoo deze onderscheiding scherper
ware doorgevoerd, en zoo de inzichten van
Calvijn vollediger en duidelijker tegenover
die van Knox waren gesteld.

Toch stond de geheele aanleg van het
werk hieraan in den weg. Niet een verge-
lijking tusschen Calvijn's en Knox' levens-
beschouwing is de titel, maar een bio-
graphie van Knox.

Laat ons daarom dankbaar zijn voor wat
ons hier reeds met zoo milde hand gebo-
den werd, zoo degelijk werd uitgewerkt, en
op zoo heldere wijze werd voorgesteld.

Allicht geeft juist deze studie later aan-
leiding, dat of Dr. Kromsigt zelf, of een
ander na hem, de vergelijking tusschen Cal-
vijn en Knox scherper en vollediger doorzet,
uit de Schotsche geschriften, die later hier
te lande ingang vonden, den invloed van
Knox op velen onder ons volk blootlegt,
en in de praktijk van het heden de sporen
aanwijzen zal, die op meer dan één punt van
de zuivere Calvinistische levensbeschouwing
doen afwijken.

Daarom aan Dr. Kromsigt onze dank
voor wat hij bood, en onze dank niet min-
der daarvoor, dat ook hij zich met zijn
studie op Gereformeerde terrein ging bewegen.

Het is schier alsof alle historische studie
onder onze theologen zich almeer op dit
duurverwaarloosde terrein saamtrekt.

Dit moet ten slotte aan de Gereformeerde
beginselen ten goede komen, en voor de
toekomst stellingen onmogelijk maken, gelijk
Dr. Kromsigt er ongelukkigwijze thans
nog één opnam, stellende, dat in Rom.
7:7-24 een man aan het woord is, die
wel tot inkeer komende was, maar tot het
geloof in Christus nog niet was gekomen.

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Nog dit.

Wie verklaart het ons psychologisch, hoe
men een man als Knox met sympathie in
beeld kan brengen, en het in hem roemen,
dat hij alle stilte en zwijgen als instem-
ming met het kwaad veroordeelde, en dan
toch zelf stilte en zwijgt in een kerk, waar
Knox met al den gloed zijner ziel tegen zoo
getoond hebben?

Uit de Pers.

Op *Schipstap* is aan Dr. Den Houter, van
Maassluis, overkomen, wat voorheen op bijna
elke vergadering, aan één der beide referenten
ten deel viel, t.w. dat de tijd voorbij, en de behan-
deling van zijn referaat ondoenlijk was geworden.
Toch heeft hij zijn studie ons daarom niet
willen onthouden, en zo in de *Vrije kerk* nu
reeds openbaar gemaakt.
Ge leest daarin o. m. dit:

Door de macht der feiten gedwongen, komt men
meer en meer tot waarheid der onzenlijke din-
gen; men neemt werkingen van geesten of van een
geest waar, maar weigert te geloven in God, die
ook een Geest is.

Voor den zeer grooten invloed, dien de ziel op
het lichaam uitoefent, zijn het meest door bestu-
dering der hypnotische verschijnselen, vooral in de
laatste jaren de oogen opengestaan; en dat de wer-
king der ziel, die wij geloof in algemeen en in
nemen, een machtige factor is bij de genezing van
zieken, wordt door iedereen erkend. Wat de hypnose
is, weten wij niet en hoe de ontzettende, wonder-
baarlijke macht over het lichaam tot stand komt,
is ons eveneens onbekend; en zoo kunnen wij het
dan ook verstaan, dat een medicus, ter verklaring
van een genezing door hypnose geen betere uit-
drukking kon vinden, dan het ijdelijk herhaalde
woord van onzen Heiland: »Ga heen, uw geloof
heeft u behouden!»

Van die macht der ziel over het lichaam getuigen
ons voorts de wonderdadige genezingen van gewel-
den en wonden, waaraan de geneeskunde tevergeefs
hare kracht had beproefd. Na vasten en bidden te
Lourdes en ook op andere plaatsen van heiligen-
verering der Roomsche kerk, zag men deze gewel-
den verdwijnen, en de wonden heelen en dat wel in
ongelooflijk korten tijd.

Waarlijk, de omacht der medische wetenschap
komt bij deze genezingen en ook bij die talrijke
andere, die door kwakzalverij van allerlei aard
onderdaan verkregen worden, op treurige wijze aan
het licht, en altemin redt men zijne positie door
hooger alles te ontkennen, en wat nu eenmaal
niet meer dood te zwijgen valt voor suggestie te
verklaren.

Hebben wij dus niet alle recht om staande te
houden, dat de geneeskunde door de verwaarloozing
der studie van de werking van 's menschen ziel op
het lichaam, door haar onderzoek met hulpmidde-
len en naar een methode, die voor alle bestudee-
ring van het hoogere, onafwijsbaar ongeschikt zijn,
eenzijdig is geworden en derhalve den toets, die
aan wetenschappelijke studie gesteld moet worden,
niet kan doorstaan?

Zullen wij het brandmerk der onwetenschappelij-
heid niet met nog meer recht der hedendaagsche
geneeskunde mogen indrukken, als wij er op letten,
dat de historische studie onder de doctoren en ook
onder de studenten treurig worden verwaarloosd?

Wel zijn er ook thans, die tegen deze grove ver-
onachtzaam van het historisch onderzoek hun
waarschuwend woord uitspreken, maar deze stem-
men zijn als loffelijke uitzondering slechts een bewijs
te meer van een methode, die schier alom heerscht.

In ons vaderland althans wordt de historische me-
dicine nergens als leeraak aangeprezen, evenmin als
philosophie en encyclopedie der geneeskunde en
het schijnt, dat deze vakken ook niet worden ge-
studeerd, zooals blijkt uit de inaugurele rede van een
onlangs benoemd hoogleraar, die over herziening
van het medisch Hooger Onderwijs zijn denkbeelden
meende ten beste te moeten geven, doch voor deze
hoogere studies geen plaats in zijn schema en geen
woord in zijn voordracht had.

Mag men afgaan op de klacht van een Duitsch
professor, dat zijn medische kunstbroeders voor his-
torische studie geen belang hebben, dan schijnt ook
het filosofie-onderwijs in Duitschland achteruit te gaan.

Een gunstige uitzondering maakt Petersburg, waar
verleden jaar aan de militaire geneeskundige school
tot oprichting van een leerstoel in bovengenoemde
vakken besloten werd.

Tot recht verstand der dingen is het wellicht
dienaig even er op te wijzen, dat men behoort te
onderscheiden tusschen medische kunst en medische
wetenschap.

Voorreiker er bestaat een innig verband tusschen
beide en het zou dwaas zijn, dit over het hoofd te
zien, maar toch moeten de ontbreken van elke
gehoort niet worden doorzwaaid.

Welnu, althans op het gebied van de zeer groote
vorderingen in de geneeskunde, dan betreffen deze
in hoofdzaak de medische kunst.

Maar dat men met vijf de medische wetenschap
beoefend heeft en de vruchten daarvan u voorlegt
in een studie over de hoogste medisch-antropolo-
gische vragen, omtrent oorzaak van ziekte en dood,
over 's menschen oorsprong en bestemming en zijne
plaats in het heelal, daarvan vernemen men zeer
weinig.

En wanneer men op luiden toon den lof der ge-
neeskunde zingt en ons vraagt, of het dan niet de
resultaten der wetenschap zijn, als de ontleedkundige
en 's menschen lichaam schier alles kent, als de
bacterioloog het leven der bacteriën naspureert en
hen door zijn sterke microscopen bespiedt, als de
bioloog het proces van de deeling der cel kan vol-
gen en de heidkundige met vaste hand het heil-
same mes weet te voeren, dan jubelen wij gaarne
niet in dit krachtig lof der eere der genees-
kunde, maar merken bescheidenlijk op, dat deze
schoone vorderingen der kunst toch slechts van ter
zijde de wetenschap raken.

Laboratorium-arbeid is niet in de voornaamste
plaats wetenschappelijk, omdat zooveel vaardigheid
daarbij vereischt wordt, evenmin omdat men sonder
veel tijd en moeite daarbij schipbreuk lijdt, en
ook niet omdat de hulpmiddelen en werktuigen zoo
boven alle beschrijving vernuftig uitgedacht en kun-
stig bewerkt zijn; neen, deze voorbereidende weten-
schappelijke arbeid moet worden voortgezet, de
bouwstoffen, die men bijeenbrecht, moeten worden
geschild en gerangschikt, in elkanders samenhang
onderzocht en vervolgens telkens weer uit hooger
oogpunt besien worden, en eerst deze studie is in
den eigenlijken zin des woords wetenschappelijk.

Een voorbeeld ter toelichting ziet men in de
aanwenselen en bedieningen, die aan de laboratoria
arbeiten. Niet weinigen zijn daardoor, die u ver-
bannen door de kunstvaardigheid en rektheid, die
zij op het gebied der geneeskunde hun wetenschap aan
den dag leggen, en waarin zij vaak gestudeerde
personen evenaren; en toch, dit steunt ieder toe,
zijn deze lieden geen beoefenaars der wetenschap,
en in hun werk geen wetenschappelijke arbeid te
noemen.

Uit het voorgaande blijkt, naar ons voorkomt,
niet onduidelijk, dat de medische faculteit aan de
Staats-academie te veel de medische kunst bestu-
dering en leert beoefenen, dat zij uitsluitend met het
oog op de praktijk onderzocht heeft en dus in hoofd-
zaak niet anders is dan een vakschool voor artsen.

Alweer is het niet noodig op te merken, dat de
theoretische en praktische vorming der aanstaande
verzen door ons al te hoog en te weinig gesteld en
dat wij haar te groot voortduren boven de opleiding
voor een zeer goed beoefenaar; zelfs willen wij
hier de vraag laten rusten, in hoeverre de heers-
chende richting de schuld is van het te ver uit-
geleide specialiteitswetens, dat ons al te vaak
gelegenheid geeft, om de gevolgen van onwet-
enschappelijke beperktheid van blik en van dwaze
onkunde te betreffen. Het was alleen onze taak,
om de ongelovige wetenschap op haren weg vluchtig
na te gaan en het is hierbij gebleken, dat zij niet
alleen de waarheid verliest